

Irodalom:

Shahid Akhter Makhfi: „Rajgir” in India Perspectives, 2002 April, p. 8.

„Epigraphia Indica” /EI/, 17, p.10 ff.

Manoj K. Thakur: „India in the Age of Kanishka”, 1998, Delhi. Pp. 118-133

Dani-Litvinsky-Zamir Safi: „Eastern Kushans” in Unesco Publ. Vol.II. 1994. p.166.

J. Harmatta- B.N.Puri – L.Lelekov – S.Humayan – D.C.Sircar: „Religions in the Kushan Empire”, Unesco publ. Vol.II. chapter 14. 1994.pp. 319-325.

Szőke István Attila

Csodaszarvassal a Kárpát-hazába

betűverses lélekutazás

Nézem nemes népem

Imádkozom érte

Megrezdül a lelkem

Reá vészek lesnek

Utolsó fényőrzők

Dicsre teremtetten

Hej vadászni megindultunk

Utunk hossza mily' hatalmas

Nézd, ott fenn

Ott fenn az égen

Rőt agancsú csodaszarvas

Megindultunk vad nyomában

Ahogy szökell lépte hamvas

Gondoskodás

Ott az égen

Rőt agancsú csodaszarvas

Cifra csengők agancsvégen
Sugárzó csend-csillagok
Olthatatlan gyúladásuk
Diadallal ragyogott
Aki látta mind követte
Suhanó gyors paripán
Zöld pázsiton hegyen-völgyön
A Nap és a Hold nyomán
Rég volt mikor a két testvér
Vitéz vággyal vágatott
A földet 'mit megtaláltak
Soha el nem adhatod!

Akarjuk az alkotásod
Tiszta világ-vallomásod
Igen halljuk sóhajtásod
Látjuk égi villanásod
Látjuk ősi csillogásod
A jövő az óhajtásod

Csillagösvényt fontál nekünk
Alázattal arra kérünk

Boldoguljon jó hun népünk
A múlt ellen sose vétünk!

Ünnepeljünk barátaim
Gyermekeim megszületett
Elvezeti ősföldünkre
Király-szkíta népemet!

Ezüst-csepű égi harmat
Madárszárnyról földre hullj
Erős fényt hozz a kék égből
Sietve gyöngylángra gyúlj
Édesanya ékes fiad
Nagy utakat vállaljon
E családnak híre-neve
Kerecsenként szárnyaljon!

Tüneményes
Utolérhetetlen
Röptében
Utolérhetetlen

Lebegő
Madarunk
Alakod
Dicsőség
Ámulunk
Réges-rég

Áldott-röptű Turulmadár
Lélek-hozó üzenet
Magyar múlttól áradozzál
Országunknak csak jót hozzál
Segítsd bízó népedet!

Áldott legyen mindörökké
Remekműved országunk
Pirkad már harsanjon ének
Árpád büszke nemzetének
Dicsőséget kívánunk!

Áldott legyen Magyarország
R e m é n y k e d ő o r s z á g u n k
Pirkad már, harsanjon dal

Áldás t, ál m o t k i v á n u n k
De jó, hogy ez a mi hazánk
Fe n s é g e s é s g y ö n y ö r ű
Eme f ö l d ö n é l n i n é k ü n k
Jó, sz é p, i g a z s n a g y s z e r ű !
E
D
E
L
E
M

Kárpátoknak koszorúja
Átöleli föld-bölcsönket
Ringatózó szeretettel
Palástjával fölöltöztet
Áhítattal vén tölgy dalol
Titkos-piros patak szalad
Ott születnek a legendák
Kárpátok hús bérce alatt!

Nimród őrző dala !

Álmod teremtmény tűz vagyok,
életem rügyharsogás,
égi-képű mah-gar vagyok,
létezésem ragyogás!

Pártus vagyok, jó hun vagyok,
gyémánt-küllős ősz-szekér,
székely vagyok, szabad vagyok,
dicső múltam mába ér!

Folytonosságomban tisztelj,
oltalmazó származást,
tisztá lelkem tárt világa,
nem tűr már gyalázkodást!

Íjlesztő testvéreket,
végtelenbe vezetem,
Csodaszarvas fénypatája,
kopogtat kék egemen!

Derengő új hajnalomat,
szárnyak után vezetem,
Turulmadár üzenete,
segít szittya népemen!

Áldott álmok bölcs tudását,
csillag-nyomon érzem én,
felhők felett szépen szálló,
szél szava a nép-zeném!

(Dallam: A csitári hegyek alatt)

Szittya Atillának...

(Dallam: Ének Árpád vezérről)

Hős Atilla volt a hunok fejedelme,
Népéért aggódó pallérozott elme,
Kardot küldött néki az Isten az égből,
Gyönyörű üzenet a végtelenségből.

Kardjával suhintott, a világ remegett,
Ősi erők gyűltek a fellegek felett,
Idézni a múltat, védeni a jövőt,
Értővé nevelni a sok-sok felnővőt.

Feladatát a hun hűséggel követte,
Istennek jelét a Kárpátokba tette,
A világ végéig itt őrzi, csodálja,
Itt vigyázza népét a hunok királya!

Szittya Atillának díszes koronája,
Nimród fény-házából származó királya,
Híred-neved élő égiség bája,
Terem-e gyümölcsöt vagy elkorhad fája?

Csillog-e még rajta régi fényessége,
Visszatér-e hozzánk áldott dicsősége,
Él-e még a hunok ősi nemzetsége,
Vagy örökre eltűnt népünk ékessége?

Tán nem ontottunk-e pirosuló vérünket,
Hányszor láttuk halni, kedves testvérünket,
Hányszor törettük meg, makacsult fejünket,
Mégsem hagyjuk veszni magyar nemzetünket!

Ifjú Csaba

A székelyek egyszer bizony bajban voltak,
Népük körbev éve, sokan szinte holtak,
Egyszer csak az égen nagy fényesség támad,
Szép csillagösvényen érkezik csudálat.

Szeme, szája tátva a székely vitéznek,
Az ellenfelek is mind az égre néznek,
Bámulnak és földbe gyökereznek lábak,
A Tejúton Csaba s hun serege vágat.

Sejtelmes kék-szürkén, feketén-fehéren,
Sörények, lófarkak lobognak a szélben,
Villan holdfény itt-ott, lószerszámon, pengén,
Némelyen erősen s van, amelyen gyengén.

Csaba elől száguld, cifra nyergében ül,
Mögötte a sereg nem is vágat, repül,
Égbéli vitézek jönnek segíteni,
Népüket haláltól bizton megmenteni.

Lovak lábán pata szikrát szórva pattog,
Az ellenség már a fegyveréhez kapkod,
Százza pattant szikrák eget fényesítnek,
Mind a két oldalon kardot élesítnek.

Aztán összezsapnak, a szemek szikráznak,
Székelyt mentő hittel hős hunok csatáznak,
Az ellenfél veszít s fut, hová ki tudja?
'Mi volt eddig Tejút, mától Hadak Útja!

S a székelyek jussa elődeik földje,
Ósi vér, tisztaság s a Kárpátok zöldje,
Emberré nevelik népük fiát, lányát:
„Csaba, ne hagyd veszni Erdély tartományát!”

Magyarok madara

dalszöveg

Magyarok madara,
Segítsd e népet,
Simogasd a Hittel,
'Ki utadra lépett.

Ne légyen az úton,
Múlt-veszejtő homály,
Ragyogjon a Fényed,
Repülj Turulmadár!

Szárnyaiddal érintsd,
Érintsd meg az eget,
Óvjad és vezessed,
Magyar nemzetedet.

Úgy sarjad a növény,
Ha időben vetünk,
Véled légyen boldog,
S termő az életünk.

Magyarok madara,
Segítsd e népet,
Simogasd a Hittel,
'Ki utadra lépett.

Ne légyen az úton,
Múlt-veszejtő homály,
Ragyogjon a Fényed,
Repülj Turulmadár!

Álmos fejedelem

Álmos fejedelem tarsolyán fény szitál,
Kárpátok tetején mozdulatlanul áll:
„Népemet holnapra ősi földre viszem,
Igazi hazánk ez, teljességgel hiszem!”

Letérdel földjére és könnycseppet hullajt rá,
Fejét felemelé a kezét széttárá,
Mint egy élő kereszt nézi a kék eget:
„Köszönöm, hogy eddig vezetted népemet!”

Álmos fejedelem körbenéz a tájon,
Pillantása átszáll hegyen, rónaságon,
Fohászat repíti őshite Istenhez:
„Légy mindig jó s kegyes őszinte népedhez!”

S kérése, mint a MAG dúsan szökken szárba,
Termő vággyal kúszik föl a napsugárra,
Szárnyalást szerető, szép szava szikrázik,
Föld eme pontjáról az égbe sugárzik,

Lágyan hullámozva csöndesen megpihen,
Hisz', ami fönn vagyon, az vagyon odalenn,
Istennek igazság csillog a szemében:
„Éljen jó népem, a Kárpátok ölében!”

Hej, párducos Árpád

Hej, párducos Árpád,
Nimród földi sarja,
Fohászt rebeg lelkünk,
Erődet akarja.

Magasztalunk mindig,
Magyarok vezére,
Páncélodon csillan,
Aranynapunk fénye.

Meghajlunk előtted,
Pártusok királya,
Fejeden Atilla,
Gyémánt-koronája.

Őrizzük hitedet,
Hazánknak szerzője,
Büszke szittya-hunok,
Örök vezetője.

Kárpátoknak őre

A Kárpátok legmagasabb hegycsúcsára építendő
kőszobor tiszteletére

Kárpátoknak őre áll a hegytetőn,
Alatta az idő múlik repkedőn,
Úgy őrzi a múltat, mint egy őstitán,
Körülötte izzik a dús délután.

Ezer éve ott áll, mozdulatlanul,
Isten-adta fénye soha nem fakul,
Napba néző, büszke, hun-magyar szobor,
Kőbe vésett arca felhőt ostromol.

Talapzatán sorban szép rovásjelek,
Téphetik viharok, búsongó szelek,
Álma rendületlen, mint az akarat,
Némán hirdeti, hogy a miénk marad.

A miénk marad az ősök szelleme,
Méltósága, hite, őrzött jelleme,
Lábnymukba lépve, hej, visszük tovább,
Nagyapáink hitét s apáink szavát.

Harangozó Imre

Újabb adalékok a hagyományos magyar hitvilág keleti párhuzamai- nak vizsgálatához

Egy nepáli tamang sámánruháról készült fényképfelvétel-sorozat indította gondolkodásra, kutatásra az előadót. A ruhán látható jelek rendszere –hipotézise szerint ugyanis– értelmezhető, visszakódolható a hagyományos magyar hitvilág és világkép jelhasználatának ismeretében is. Ha pedig ez így van, a fönnálló analógiák mentén egyrészt emberi műveltségünk korai korszakának gondolkodásáról, másrészt pedig annak meghatározóan fontos vonásairól nyerhetünk rendkívül becses információt. Az előadásban a kérdést fölvető képeken túl, hazai analógiák és továbbgondolkodásra indító párhuzamok egész sorát is fölillantja az előadó.

New data for the study of the comparison between the Hungarian and eastern traditional beliefs

A photo series about a „tamang” shaman-dress from Nepal inclined the researcher for further thinking and study. The system of the signs on the dress – according to the researcher’s hypothesis – can be decoded with the knowledge of symbols of the traditional Hungarian beliefs and world concept. If it is a fact, we could get valuable information about the early period of our human culture and thinking on the one hand, and about its important characteristics on the other hand with the help of the existing analogies. In his paper and in the pictures enclosed to it the researcher will show a full series of parallels and analogies the audience to further thinking.

Asszonyaink párnára, ingre, mentik a szűkülő hazát...

Újabb adalékok a hagyományos magyar hitvilág keleti kapcsolatainak vizsgálatához a moldvai csángó-magyar népművészet kapcsán.

Miatyánk Úriszten,
 Ki vagy a mennyekben.
 Megszentelteszék a Te áldott Szent Neved!
 Jűjjön el a szent országod!
 Legyen meg a szent akaratom,
 Műköppen mennyben,
 Azonképpen itt a földön esz.
 Add meg uram Iszten,
 Mindennapi élő könyerünköt!
 Ész bocássz meg Uram,
 Az ellenünk vétkezőknek!
 Ész ne vigy a gonosztól kiszértésbe,
 De megszabadícc a gonosztól.
 Ámen.¹

A társadalmi és történelmi formák változásában élő ember, illetve közösség világról alkotott képe, a létezés céljáról kialakított, vagy megtalált nézetrendszere, valamint az ebből fakadó értékrendje, s hagyományvilága, rítusrendje alapvetően meghatározza az adott közösségben nevelkedő gyermekek életét, személyiségüknek fejlődését. Az archaikus közösségekben a gyermekek születésüktől kezdve tanúi az élet minden megnyilvánulásának, az életnek és a halálnak, csecsemőkoruktól érzékelik és követendő példának, programadó életmodellnek tekintik a családot, a közösség hierarchiáját, szabályrendszerét, viselkedési formáit. Az archaikus társadalom, –s itt hangoztatnunk kell, hogy tértől és időtől függetlenül– szemben a mai görög, római alapokon nyugvó „*angolszász modellel*” a gyermeket nem életre készülő lénynek, hanem egészen egyszerűen élőlénynek, a közösség tagjának és önálló személynek fogja föl. Helyet ad neki az imént emlegetett hierarchiában. Így a gyermekek egész kicsi koruktól, születésük, mi több fogantatásuk pillanatától aktív részesei a természeti és társadalmi környezet történéseinek. A szülőkkel, játszótársakkal, a falu embereivel való érintkezés jelenteti számukra a legszükségesebb információk forrását. Beszédük, helyzetmegítélésük és napi tevékenységük képezi azt a kommunikációs közeget, amelybe belenevelődnek, amelyet elsajátítanak, s melynek struktúráját belső, saját normarenddé teszik. A kisgyermekek magatartásának helyes vagy helytelen volta a többi emberrel, társaival való közösségi viszonyulás által alakul, formálódik.

Mindjárt itt a bevezetőben tisztáznunk kell, mit is értünk az „*archaikus társadalom*”, vagy a „*szerves műveltség*” fogalmán. Itt természetesen nem egyes korok állandóan alakuló népi képzetköréről, a társadalmi formák, a birtokviszonyok és a termelőeszközök változásainak szorításában lévő látásmódjáról

kell szólnunk, hanem az ezek mögött meghúzódó, legfontosabb tartalmi kérdésről, az adott közösség struktúráját, sőt egész életét meghatározó belső világképről, s az ebben gyökerező hitvilágról, ami a felszín mögött tértől és időtől függetlenül változatlan maradt a hagyományörző közösségek fennmaradásának utolsó idejéig, sok esetben akár napjainkig is.

A szerves műveltség gyermeke, merőben más hatásokkal szembesült, mint az elidegenedett, „*urbánus*” környezetben növekvő társa. Az eleven közösség úgy nevelte fiataljait, hogy azok mindinkább beilleszkedjenek a közösség életébe, sokszor a család, sőt maga a személyiség érdeke is másodlagos szerepet kapott a közösségi érdekekkel szemben.

Kutatásaink, irodalmi tapasztalatunk alapján lassan megvilágosodott számunkra, hogy a közösségi művészet, vagy ahogy a kortárs, vagy inkább a közelmúlt közösségi művészetét nevezni szokták, a népművészet mágikus gyökerű, s nem más, mint a világkép és a hitvilág közösségen és egyénen átszűrődő tárgyalása. Ezzel szemben, a deszakralizált tudományos gondolkodás kizárólagossá válása után, mint arra Csörgő Zoltán is rámutat kitűnő szakdolgozatában, az élet mindennapjainak, szakrális, mitologikus magyarázata elvesztette jelentőségét a nyugati társadalmak életében.¹ A felvilágosodás, majd a pozitívizmus, – mert nem értette az értékeit – a tudomány „*magasáról*” lenézte és a babonás szokások szintjére degradálta, majd száműzte, eltüntette az emberiség évezredek tapasztalatait hagyományokba foglaló vallási formákat és helyükbe új hitet, a tudományba, mint az emberiség minden bajára gyógyírt nyújtó megismerő útba, minden kérdésre választ adó világmagyarázatába vetett hitet kínálta. Joggal vélhetjük, látva a materialista alapú kommunista világrend összeomlását és a nyugati társadalmak eddig sohasem tapasztalt méretű szellemi válságát, hogy a tudomány mindenhatóságába vetett hit délibábnak bizonyult.

Az archaikus népművészet –mint arra Hamvas Béla is figyelmeztet– a közösségi, szerves műveltség nagy és jellegzetes megnyilvánulása. Első megnyilvánulása óta a hagyomány korszaka lezárult, az emberiség a történet korszakába lépett, és minden jel arra vall, hogy a történeti korszak is vége felé tart. Persze mindez nemcsak a népművészetre érvényes. Vonatkozik az archaikus-organikus kor minden hasonló megnyilvánulására, a magyar mellett a kínai, a hindu, az egyiptomi, a héber, a görög hagyomány minden fennmaradt sorára, sőt festett és faragott és épített művére is. A filológia és a kommentár nem lehet tisztességes, ha az ember nem azzal kezdi, hogy e korszakok között levő fundamentális különbséget tudomásul kell venni.

Fontos tehát most mágia fogalmát meghatároznunk, már csak azért is, hogy kellően elkülönítsük azt a manapság is divatozó, s az itt leírtak természetes ellenreakciójaként jelentkező, önmeghatározása szerint „*hermetikus, ezoterikus*” praktikáktól.

A mágiának két alapvető formája van, az analógiás és az átviteli mágia. Az első alaptétele szerint a hasonló, hasonlót hoz létre. A lét különböző szintjei közötti megfelelési viszonyokat ismerve, valamelyik szinten előidéztet változtatás,

1 Csörgő Zoltán: A szimbólumok és szertartások szerepe a modern kori ember életében; Szakdolgozat a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárában. é.n.

ahhoz hasonló változást idéz elő egy másik, neki megfelelő szinten. Az átviteli mágia alapelve szerint mindazok a dolgok, melyek egykor kapcsolatban álltak egymással, szétválásuk után továbbra is hatnak egymásra. Erre egyik legközismertebb példa, mely számos, egymástól térben és időben távol álló kultúrára is jellemző, miszerint az emberek óvakodnak attól, hogy testükből származó valamilyen anyag (ürülék, köröm, fog, hajsza, stb.) más ember birtokába jusson, mert az ellene mágikus célokra felhasználhatná azt.

Dolgozatunkban az ide vonatkozó példák sorát szeretnénk felsorakoztatni és a magunk módszereivel „kivallatni” erről a hajdani tudásról s annak közösséget formáló, össze és megtartó erejéről. Példáinkat a moldvai csángóság népművészetének gazdag kincsestárából merítjük. Azért épp innen, mert a fönt emlegetett archaikus, mágiás gondolkodásmód az ő körükben vizsgálható a legrelevánsabban. Sokszor maguk a moldvai magyarok is jelét adják annak, hogy tudatában vannak saját kultúrájuk értékének és jelentőségének egyaránt. 2003. Pünkösdjén, a hagyományos életről és gondolkodásról megejtő szépséggel valló nagypataki gazda, Duma Péter Porundi feltett egy kérdést, amire azon nyomban válaszolt is: „*Tudja-e mit keresnek magik? Kereszik e magyar gyökeret nálunk!*” Igen, ennél pontosabban nem lehet megfogalmazni azt, hogy mit is keresünk mi, kárpát-medencei magyarok Moldvában, a vesző, süllyedő magyar Atlantiszon, keressük a magyar gyökeret. Kapaszkodókat, biztos köveket, amelyeken megállhatunk, s keressük az önmagunkhoz vezető utat, lehet ezt úgy is mondani, hogy keressük a földből kissonagot, sokszor még el is tépett gyökereinket. Joggal tesszük ezt, hiszen a moldvai magyarok közösségi gondolkodásának a legutóbbi időig alappillére volt Hermes Trismegistos Tabula smaragdínájának igazsága: „*Verum est, certum et verissimum, quod est, superius, naturam habet inferioram et ascendens naturam descendens.*”²

Ezek után idézzünk fel egy megrázó erejű rövid kis történetet, amellyel egyik gyűjtő utunk során találkoztunk. Moldvai házigazdánk családjában egy négyéves forma leánygyermek volt, aki ajándékként egy zacskó édességet kapott. Miután felbontotta azt, szigorúan hierarchikus sorban legelőször a felnőtteket kínálta sorba. Először a vendég férfit, a vendég nőt, majd az épp ott üldögélő szomszéd, tehát ugyancsak vendég bácsit, utána az édesapját, majd az édesanyját, végül a testvéreit és a legvégén ő vett belőle. Talán jelentéktelennek tűnő kis történet, hitünk szerint mégis nagy jelentőséggel bír, és nagyon elgondolkodtat. Milyen pedagógiai módszerrel nevelhették ezt a kisgyermeket? Milyen példát látott otthon? Ki taníthatta, hogy ezt tegye? A kérdések végtelen sora merült fel bennünk. Talán ez a csángó kisleányt felnőttként is tudni fogja, a krisztusi tanítás igazságát, melyre olyannyira rimel Hermes Trismegistos imént idézett mondata is: „*amint akarjátok, hogy cselekedjenek veletek az emberek, ti is hasonlóképpen cselekedjete velük.*”³ Ennek nyomán pedig, bátran imádkozhatja az Úr imáját: „*jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is.*”⁴

² Kétség nélkül való, biztos és igaz, hogy ami lent van, az megfelel annak, ami fent van, és ami fent van, az megfelel annak, ami lent van.” (Hamvas Béla fordítása)

³ Lk 6,31

⁴ Mt 6,10

Mielőtt konkrét példák felidézésével rátérnénk a moldvai magyarok textil és viseletkultúrájának vizsgálatára, meg kell jegyeznünk, hogy véleményünk szerint, az efféle vizsgálatok és elemzések céltalanok C. G. Jung ide vonatkozó kutatási eredményeinek fölhasználása nélkül. Jung a szimbólumokat, magát az egész mágikus, mitológus gondolkodást az emberrel veleszületett ősképek rendszerének, azaz az *archetipusok rendszerének* tartja, amelyeket az emberiség közös múltjában szerzett tapasztalatainak, szellemi élményanyagának a kollektív tudattalanban elraktározott örökségével magyaráz. Az, hogy ez a szerves alapú lelki struktúra s ennek egyes elemei, vagyis az archetipusok egyáltalán keletkeztek-e valaha, vagy eleve meglévők voltak, már a metafizikai kérdések sorába tartozik, s ennél fogva szükségszerűen megválaszolhatatlan.⁵

Népi díszítéseinken könnyűszerrel igazolható, hogy a moldvai csángóság, úgy, mint népünk többi néprajzi csoportja is, a keleti szerves alapú jelírást konserválta hagyományaiba s ennek következtében különleges, mágikus tartalmat és belső jelentést tulajdonított az ennek nyomán kivirágzott textil és viseletkultúrájának. Nem kétséges az sem, hogy az alkalmazott mintakincs alapján természeti ihletettséggel, hiszen mind a geometrikus, mind pedig a növényi eredetű motívumok tapasztalati alapon, sajátos magyar térszemléleten átszűrődő, a természeti tájak jellemző növényvilágának lenyomatát hordozza. Szinte minden földrajzi tájnak volt egy-egy jellemző növénye, mely mennyiségével, képzeletet felkeltő alakjával és színével magára vonta az érzelmi és élményei kifejezésére vágyó ember figyelmét. Ilyen növény volt a trópusi Egyiptom lótuszvirága, az asszírok pálmafája, jellegzetes palmetta-növénye, a kínaiak bambuszudja, a japánok cseresznyevirága, a görögök akantusza, a mediterrán népek babérja és a mérsékelt égöv lakóinak a cserfája, cserefája is. Nagyalattartó őseink, belső- és közép-Ázsia lovas népeinek figyelmét például így vonta magára a puszták vad tulipánja. A magyar nép évezredek óta a vadtulipán előfordulási tájain, ezért naiv feltételezés az az állítás, hogy a szomszéd népekkel ellentétben csak ő nem alkalmazta népművészetében a tulipánt és azt mai hazájában vette át. Közismert, hogy a tulipán az egész Kárpát-medence összes magyar települési tájain díszítő motívum. A Németh Gyulát idéző Kiszely István szerint „*a magyar östörténet számára a tulipán díszítő elemből és a vadtulipán növényföldrajzából levonható irány ugyanúgy Belső-Ázsia és Közép-Ázsia felé mutat, mint az embertan, a népköltészet, a népdal és minden történeti forrás maga is.*”⁶

A tulipán őshazája felé tett rövid kezdeti kirándulásunk után térjünk vissza „*Moldva-hon*” kies vidékére. A moldvai magyarok viseletének és textilkultúrájának megismeréséhez, vizsgálatához két mestert választottunk magunknak, két olyan jeles személyt, akik egy élet munkájával és fáradságot nem ismerő szorgalmával kutatták és kutatják „*etelközi*” véreink vonatkozó hagyományait, Gazda Klárát és Szentimrei Juditot.⁷ Talán nem túlzás Gazda Klárával együtt

⁵ C. G. Jung: Az anyaarchetipus lélektani aspektusai, in Mélységein ösvényein, Budapest, 1993, 106.p.

⁶ Kiszely István: A magyarok eredete és ősi kultúrája; Budapest, 2000. 1024. p.

⁷ 1999. november 12-e és 14-e között a moldvai magyarság népművészetéről, népviseletéről és szokáshagyományáról rendeztek konferenciát „*Gúnyánkról is teccődik, magyarok vagyunk...*” címmel a kolozs megyei Szamosújváron, a Téka Alapítvány székházban.

azt állítani, hogy Szentimrei Judit az a kutató, aki azon a csaknem kétszáz oldalon, amit a Moldvai csángó népművészet című kötetbe írt, a lehető legközelebb jutott egy adott tájegység textilkultúrájának belső megismeréséhez.⁸ Ehhez persze hozzájárulhatott az a szerencsés körülmény, hogy technikai kérdésekkel egyáltalán nem kellett küszködni, hiszen készség szinten ismeri a textilkészítés technikai eljárásait, annak legrejtettebb fogásaival együtt. Míg más kutatók azzal kínlódtak, hogy leírják, lerajzolják és megértsék az egyes jelenségeket, részmozzanatok és technikai eljárásokat, nos ez Szentimrei Judit számára, mintegy családi hagyatékként eleve meglévő adottság volt. Ennek birtokában oda tudott figyelni a belső jelenségekre. Megfigyelhette és megérthette, hogy ezek a tárgyak az azokat létrehozó közösség számára rejtett jelentéssel bírnak. Meg tudta ismerni és érteni, ugyanakkor kutatóként olyan többlet ismereteket is meg tudott szerezni, ami a rendszeren belülről nem is látszik. Aki tudniillik benne él egy adott rendszerben, az nem képes kilátni belőle. Nem tudja áttekinteni, hogy ennek a rendszernek milyen kapcsolatai vannak más rendszerekkel, milyen rétegei vannak történetileg és milyenek földrajzilag. Nos a néprajzkutató, a közösséggel együtt lélegző, de bizonyos fókig mégis kívülálló tudós ezeket a rétegeket is látja. Nagyon sok néprajzkutató csak ezeket a rétegeket ismeri föl, de nem látja, nem láthatja azokat a belső jelentéseket, szerves összefüggéseket, amelyeket Szentimrei Juditnak sikerült megismernie és közkincsé tennie.

Szentimrei Judit nyomán haladva, néhány ilyen többletjelentésre, belső összefüggésre szeretnénk itt, ha vázlatosan is utalni. Vessük föl a kérdést, mit is jelent, milyen ismérvei is vannak a csángó viselet- és textilkultúrának? Az anyagok vonatkozásában jellemző az anyagok önellátó jellegű előállítás, ilyen a juhbőr, a gyapjú, a kender. Gyári anyagot a XX. század közepéig szinte egyáltalán nem használtak. Alapvető jellemvonása a csángó népművészetnek a régies technika alkalmazása. Egyetlen példát emeljük ki. Azt, ahogyan a csángók a bőrt kidolgozzák, ősi, ha úgy tetszik primitív, keleties technikával, korpálével pácolva, timós kezeléssel, Európában ismeretlen módon, úgy ahogyan ez kontinensünkre a nagyllattartó nomád népek hagyatékaként elkerült.

A gyapjúfestésnél, ha már a boltból vásárolják is a festőanyagokat, a pác, tehát amivel rögzítik a festőanyagokat, szintén korpából készül, s nem más, mint az étkezésnél is használt, borcsnak nevezett savanyítólé, amit ugyancsak keleties eljárásként tartunk számon.

Jellemzőek a csángó textilkultúrára a régies szabásformák is. Elsősorban még a szabás előtti fázist emelnénk ki, ami a lepelszerű ruhadarabokat jelenti, tehát a megszabatlan, szövőszékről levett és beszegett darabok használatát. Kezdve

A programot az újkígyósi Ipolyi Arnold Népfőiskola, s társrendezőként a Kallós-alapítvány, a Lakatos Demeter Egyesület, a Magyar Művelődési Intézet, és házigazdaként, a szamosújvári Téka Alapítvány jegyezte. Tartott itt előadást Szentimrei Judit és itt hangzott el Gazda Klára a moldvai magyar viselet és textilkultúráról szóló előadása is, melynek tanúságait és az előadás közben készült jegyzetünket az egyes pontoknál külön megjegyzés nélkül használtuk jelen dolgozatunk megírásánál. Ezúton mondunk köszönetet Gazda Klárának gondolatébresztő, magas színvonalú előadásáért.

⁸ Szentimrei Judit: Szóttések, varrások, hímzések; I.n.: Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: Moldvai csángó népművészet. Bukarest, 1981. 177-360 p.

a katrincától, amit a XIX. század végén még kerekítőnek neveztek, folytatva a kendők, fejrevalók sorozatáig. Jellemzőek továbbá a teljesen egyenes vonalú, a burját mongoloknál, ujugroknál, tibetiekénél, de más keleti népeknél ismert szabásformák. Megvolt ez Európában másutt is a középkori parasztságnál, de a nyugat-európai szabástípus egészen más. A karöltős, görbe vonalú szabásminta a csángókhoz a közelmúltban, XX. század közepén jutott el.

Fontos megemlékeznünk az enkreilásokról, enkreilászokokról, vagy ahogy Gyoszenyban emlegetik válladzó szedésekről. Ez a gazdagon és színesen hímzett moldvai női ingeken elmaradhatatlanul meglévő szerényen meghúzódo keskeny sáv mindenképpen figyelmet érdemel. Az enkreilás a maga jól elkülönülő anyagával és hímzésteknikájával határozott választóvonalat képez az ingváll és az ingujj között, különös hangsúlyt adva ezzel az ing szerkezeti felépítésének. Ezt az elválasztó, mégis összekötő funkcióját erősíti meg a klézsei Lungu Mihályné Sáríg Kati is, aki a szó jelentését firtató kérdésünkre azt válaszolta, hogy az enkreilás „esszeeresztést” jelent⁹. Az enkreilás vagy inkreilás román kölcsönzó, incráti, increți alakja ráncol, varrással ráncba szed értelemben ismert. Feltűnő, hogy az enkreilás mindig archaikus, geometrikus mintával készül. Ez az archaizmus jellemzi még a legújabb, a régi színvilággal és mintastruktúrával gyökeresen szakító buzsuos ingek inkreilását is. Különleges a készítés technikája is. Az inkreilást mindig az anyag fonáján varrják, úgy mint a legrégebb és mágikus funkcióval leginkább bíró gyimesi könyökhímeket, függőleges öltéseket alkalmazva. Vékony, kemény cérnával varrják, mert az enkreilásoknál az a szép, ha a cérna szépen ráncolja az anyagot.¹⁰ Az enkreilás nemzetségi jel és jegy is egyben. Óvó és védő jellegű mágikus funkciója kétségtelen. Saját tapasztalatunkkal megerősíthetjük Szentimrei Judit lassan fél évszázados megfigyelését, miszerint: „*Funkcionális és mágikus szerepük mellett egyre inkább díszítőjellegük kerül előtérbe.*”¹¹ A mágikus vonást erősíti az a tény, hogy mint arra már utaltunk, az enkreilás mindig archaikus, geometrikus mintával készül, s hogy ez az archaizmus jellemzi még a legújabb ingeket is. 2003. évi gyűjtéseink során talákoztunk olyan ingekkel, melyek teljes egészében szakítottak a hagyományos csángó ing régi színvilággal és mintastruktúrával és már az enkreilás is hiányzott róluk.

Az alsóruháknál, a posztóruháknál és a bundaféléknél is megvan ez az egyenes szabásvonal. Olyan állapotok maradtak meg a csángóknál, amik egy-egy ruhadarabnak valamikor a XIV-XV. században kialakult fejlődési szakaszát jelzik, tehát a moldvai magyaroknál Szentimrei Juditék használatban találtak az 1950-es években olyan ruhadarabot, amit Nyugat-Európában valamikor a kora reneszánsz korban hordtak. Itt elsősorban olyan férfiharisnyára gondolunk, amely csupán szárákból, lábszárvédőkből áll, s amelyet egy madzaggal a derekukra kötve viseltek. Megjegyezzük, hogy efféle viseleti darabot mi is láttunk

⁹ Lungu Mihályné Sáríg Ferencék Katijik szül.: 1929. Klézse; Gyűjtés: 2003. július 07.

¹⁰ A technika részletes ismertetését lásd: Gazdáné Olosz Ella: A tú csodája; Moldvai csángó-magyar inghímek, erdélyi öltéstechnikák. Csíkszereda, 2001. 88 p.

¹¹ Szentimrei Judit: Szóttések, varrások, hímzések; I.n.: Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: Moldvai csángó népművészet. Bukarest, 1981. 328 p.

Klézseben, jelen dolgozatunk anyaggyűjtése során, mégpedig egy ünnepi, gyapjúból készült példányt, amely az 1950-es évek közepén, még a völgényi viselet szerves részét képezte.

Egy népcsoport viseletében az is sok-mindent eláruló jel lehet, hogy mi nincs meg. Nincsenek meg azok a bizonyos körszabásvonalú ruhadarabok, amik Nyugat-Európára olyannyira jellemzőek. Ezek a formák a moldvai magyarokhoz csak a XX. században jutottak el. Nagyon érdekes, hogy az anyag nevével együtt kerültek be, ami megint régies szemléletmódra utal. A csángóknál ezeket a rövid kabátokat „*motton flányétának*”, azaz az anyagnak a nevével nevezik meg.

Ami a díszítésmódot illeti, a díszítő eljárás belső logikája itt még egészen világosan látható. A klézsei Tyúkszeren úgy tartják az asszonyok, hogy három szál egy ige, húsz ige egy zseréb. Azt azonban, hogy egy öltéselm egy igére öltődik rá, csak akkor értettük meg, amikor Szentimrei Judit könyvéből elolvashattuk, hogy a csángók számára mi az öltés alapegysége. Tehát, hogy ezek a dolgok szerves egészként álltak össze, teljességre törő egységet alkotva a moldvai magyarok kultúrájában csupán Szentimrei Judit alapvető művének segítségével bonthattuk ki. Ami a számunkra, a műveltséget vizsgáló kutatók számára egy-egy mozaik, egy-egy meg nem értett vonatkozás, annak a szerves kultúrában természetes helye és funkciója van. Mindennek, szinte mindennel összefüggő, az élő szervezethez hasonlóan szerveződő, építkező értelme van. A kutató, és magyar népi műveltséget és gondolkodásmódot megismerni vágyó olvasó számára ezt a fölismerést is jelenti a moldvai magyarok textilkultúrája. Ezt a gondolatot folytatva a szemünk elé kerül a csángó bundákon található boszorkányfolt, vagyis egy olyan rész, ahol a bőr sérült, a kidolgozás során roncsolódott részét letakarják egy rátét darabkával, és „*boszorkányöltéssel*” ráöltik. A díszítőelemeknek ez a már többször emlegetett bajelhárító, mágikus funkciója úgy tűnik, hogy ott lappang a moldvai magyarok viseleti darabjain, szöttesein, varrottasain. Mintha, valaki, vagy valami visszatekintene ránk ezekről a tárgyokról, a rákszem, vagy a farkasszem, a pávaszem, vagy a békaszem figyelne minket. De vajon milyen szerepe lehet a békakörömnek, a fecskefaroknak, a farkasfognak a hímzéseken, a horgas, az ökörhúgyos, vagy a tyúkszaros mintáknak a viseleti darabok hímei között.

Ha többféle anyagot nézünk, nemcsak magyart, hanem román, szláv, török meg akár keleti rokonaiknak díszítőművészetét, akkor azt láthatjuk, hogy minél régebbre, minél archaikusabb korba nyúlunk vissza, a díszítőművészet annál több szállal kötődik a kultúra szerves egészéhez, annál több mindent képes elmondani az emberek gondolkodásáról, világképéről, hitéről, félelmeiről, a különböző bajokkal szembeni védekezési reflexeiről. Úgy gondoljuk, hogy a csángó viseletkultúrában erre elég sok utalást lehet találni, mi több ez a fajta gondolkodásmód a csángó népművészet gerincét képezi. Abból, amit moldvai gyűjtéseink során megismerhettünk, azt látjuk, hogy egyrészt a formáknak a vizsgálata, másrészt pedig a népi terminológia elemzése olyan belső összefüggésekre vetet fényt, amire eddig nem is gondoltunk, nem is mertünk gondolni.

Vessük fel, tehát a kérdést, mit jelentett, mit jelenthetett a textil- és viseletkultúra maguknak a hordozóinak, a csángóknak. A régi emberek számára ez a kul-

túra az életük szerves tartozékát jelentette, a mindennapjaikat, a munkájukat, a gazdasági környezetüket. Gazdasági környezetük adta az anyagot, melyből a teremtő ember létrehozta ezt a páratlanul gazdag szín és formavilágot. Elsőként a folyamatosságot kell hangsúlyozni, a *nemzedékek közti kapcsolatot*, hiszen itt egy olyan hagyományos kultúráról van szó, ahol ez a közösségre, nemzetségekre, családokra s bizony egyénekre is jellemző mintarend, a maga fejlődésével és folyamatos változásával évszázadokon át nagyanyáról unokára, anyáról leányára öröklődött. Mindez az jelenti, hogy a 8-10 éves gyermek már megtanulta ennek a kultúrának a fogásait, belenőtt, bele *nevelődött ebbe a kultúrába*. Jelentette az emberek közti kapcsolatok nagyon széles hálóját. Szentimrei Judit a servetnek, ennek a szötte „*zsebkendőszerű*” példáját szokta felhozni, ami az ember életét a születéstől a haláláig végigkíséri. Kezdve attól, hogy a kisgyermeknek a szemére terítik, amikor keresztelni viszik, és folytatva a fiatalkori leány-legény kapcsolatok megteremtésénél, szerelmi kapcsolatok szimbólumaként jelentkeznek. A hívogató pálcára kötözik, tehát a lakodalmi rítusnak is fontos eleme, befejezve azzal, hogy milyen szerepet játszott a servet halottkultuszban. Vagy a fehér vászon példája. Mint azt a halottkultusz vizsgálata során láttuk, archaikus magyar kultúránkban a fehér vásznat a halott elé terítették, ilyen értelemben az a más-világba vezető híd szimbólumaként szerepelt. A klézsei Tyúkszeren ismeretes a „*lélekvaszon*” fogalma is: „*Jaj, a lélekvasznat, teszik a hótt fejihez, mikor ül e halottjába. Azt a vasznat azután teszik fel a feszületre, mikor viszik előbbre.*”¹²

Gazda Klára szíves közléséből tudjuk, hogy a Nyugat-Dunántúlon, a vászonnak a menyasszony elé terítése szerves része volt a lakodalmi rítusnak. Itt kell főlemlegetni azt gyimesi hagyományt, miszerint a keresztelendő gyermeknek adott keresztelési ajándék, a korozsma, vagy kolozsma egy kétméternyi hosszú patyolatfehér gyolcsdarab volt, ami megegyezett a koporsóba terítendő gyolcs a méretével. Mindezt a nyilvánvaló analógia jussán kiegészíthetjük gyergyóremetei gyűjtésünkkel is, ahol még az 1960-as, '70-es években is eleven hagyományként élt az a szokás, hogy a keresztelőre, a templomba két nagyméretű viaszgyertyát vittek, amely fehér gyolccsal volt körütekerve, szalaggal pedig párosan, szorosan átkötve s a keresztelés szertartása során ezeket gyújtották meg, mint Krisztus világosságának jelét. Az egyik gyertya a reátekert gyolccsal együtt a templomban maradt, a másikat pedig előbb a család, felnövekedvén pedig a megkeresztelt gyermek őrizte. A gyertyát a rátekert gyolcsot és a szalagot a keresztstülőnek kellett ajándékkba adnia.¹³ Ilyen értelemben a gyolcs minden életciklust végigkísér, ott van a földi születés pillanatától, a földi út végéig, egészen a mennyei születésnapig.

Úgy véljük indokolt némi magyarázattal szolgálnunk arra, hogy a moldvai magyarok népművészetének társaslélektani hátterét a textil és viseletkultúra bemutatásával vizsgáló dolgozatunkban miért kellett főlemlegetnünk a vizsgált közösség halottkultuszát s az ide kapcsolódó szokásait. A fölmerülő kérdésre ismét Gazda Klára adja meg a választ egy 2001-ben megjelent tanulmányában,

¹² Lungu Mihályné Ságir Ferencék Katijik szül.: 1929. Klézse; Gyűjtés: 2003. július 07.

¹³ Csorján Ádámné Balázs Erzsébet szül.: 1907. Gyergyóremete, Csutakfalva; Gyűjtés: 1990. július 16.

amikor így ír: „Feltűnő, hogy a formai asszociáció alapján megnevezett öltésnek többsége kapcsolatban van a halottkultusszal: mindenekelőtt természetesen a kereszt, aztán a kenyérpótló pitánka, mely a komandár (a szó jelentése: „felajánló”, valójában: halotti tor) egyik fő eledelére emlékeztet. E gondolatsorba jól illeszkedik a bab is: noha jelenleg Moldvában a halotti torra geluskát (töltött káposzta) főznek, analógiás alapon feltehető, hogy ez egy régebbi eledelt válthatott fel, talán éppen a bablevest: Háromszéken, legalábbis emlékezet szerint, a tor jellegzetes étele a torfuszulyka volt. A parás díszítésű ing sem csupán az evilági pénzszükséglet fedezését segíthette mágikusan elé, már ha volt ilyen funkciója: pénzre a léleknek is szüksége van, a túlvilági vámkok megfizetésére. A patkó szerencsehozó szerepe máig közhely, vasként a túlvilágon is jól fogott. A sarló nemcsak a honfoglaláskor volt sármelléklet: Kászonban még a XX. század közepén is ráhelyezték a halott hasára, hogy azt –úgymond– a puffadástól megóvják.”¹⁴

Gazda Klára a vas mágikus szerepéről beszél. Szarvas határában 1983-ban Juhász Irén régész ásója nyomán került a felszínre egy csontból készült tűtartó, oldallapjain hosszú rovásírással felírtat. Vékony Gábor a fölírat olvasatát, –amely egy griffes-indás avar, azaz László Gyula szerint kora magyar temetőből került elő– így adja meg mai nyelven:

„Üngür ísz ellen,
Íme e vas tű,
Szűrődjon a gonosz íszbe,
Tű, tű, szűrj, bókj és varrd el!
Ki szétfejtess, egybeöltesz,
Üngür ne egyen meg engem,
Űzd és eméssz el őt, én Istenem!”¹⁵

2003. nyarán, az alföldi Újkígyós, a felföldi Palást és az erdélyi Ördöngösfüzes után, Moldvában, nevezetesen Klézseben tanúi, megfigyelői lehettünk egy mágikus gyógyításnak, nevezetesen a szemem előtt árpa sarlóval történő learatásának.¹⁶ Véleményünk szerint a vassal kapcsolatos mágikus hitre vonatkozó analógia, a legalább 1200 esztendőszarvasi tűtartó és a frissen gyűjtött moldvai adat között nem igényel külön magyarázatot.

14 Gazda Klára: A hímzéskultúra legrégebbi rétegeiről; I.n.: Gazdáné Olosz Ella: A tű csodája; Moldvai csángó-magyar inghímek, erdélyi öltéstechnikák. Csíkszereda, 2001. 15-30 p.

15 Juhász Irén – Róna Tas András: Rovásfelírtat avar kori lelet Szarvason. Magyar Tudomány. 1985/2. Az olvasattal kapcsolatban lásd: Forrai Sándor: Az ősi magyar rovásírás az Ókortól napjainkig. Lakitelek. 1994.

16 A felsorolt gyógyítások közlését lásd Harangozó Imre: Elmentem a Szent Están templomába; Budapest. 2002. és Harangozó Imre: Sokat gondolkodtam a régi atyákról; Budapest. 2003. című kötetekben.

„Vesz sorlót a –zember, vaj asszon, miféle:

Árpa, árpa téged learatlak,
Felkötözlek,
Kévébe kötlek,
Hazaviszlek,
Kicsépelek,
Magszelelek,
Zsákba béteszlek,
Malomba viszlek,
Megöröllek,
Hazahozlak
Magszitállak,
Meggyúrlak téstának,
Megkelsz,
Kemencébe bévellek kenyérnek,
S eszlek meg.
Ham, ham, ham...

Letelik a szemirül... A sorlóval vágod le, harapod a szemibül így...”

(mutatja)¹⁷

Joggal hihetjük, hogy ezek után nem kell érvelnünk Lükő Gábor igazsága mellett, miszerint: „A hagyományok letéteményesével, a néppel csak művészi közösségben találkozhatunk, mert a hagyomány mindenestül művészet, amely érzelmileg motiválja az életet, értelmileg nem. A nép pedig társaslelki funkcióját tekintve művészi közösség.”¹⁸

Ez a közösségi művészet nem csak megfogalmazza, de művészi eszközökkel sűríti, tömöríti az egyén félelmeit és reményeit is. Félelmet a bajtól, rontástól, betegségtől, de magában hordozza, magába vonja a mindezekkel szembeni mágikus védekezés teljes eszköztárát is. A szimbólumok, a mai ember számára díszítő elemnek tűnő részletek, eredetileg ilyen óvó, védekező funkciót tölthettek be. Mindez persze egybeesett a közösség ízlésével és értékrendjével. Olyannyira értékek voltak ezek a jelek, hogy a környező románság nagyjából már a XIX. század végén kivetkőzött, elhagyta ezeket az elemeket saját kultúrájából, a csángóság viszont töretlenül megőrizte ezt a XX. század közepéig, jószerével napjainkig. A kutatók egybehangzó vélekedése szerint a katolikus csángóknak a viselethez és a textilkultúrához való példátlan ragaszkodása, mint identitás-elemhez való ragaszkodása jelentkezett. Bizonyos, hogy a régies kultúrákban a ruha valamiképpen sokkal intimebb, sokkal közvetlenebb kapcsolatban állt az emberrel, mint a mai kultúrában van, amikor nincs személyisége a tárgyknak. A mai ember számára a tárgyak az övéi, de azt a szoros kapcsolatot, ami a régi kultúrákban létezett, ma már nem érzi az ember. A fogyasztói társadalom velejárója, hogy váltogatjuk a dolgainkat, újat veszünk, a divathoz próbálunk igaz-

17 Lungu Mihályné Sári Ferencék Katijik szül.: 1929. Klézse; Gyűjtés: 2003. július 07.

18 Lükő Gábor: A magyar lélek formái; Budapest, 2001. 23. p.

zodni. A régiek mindezt fáradságos munkával állították elő, egy méter vászonért vagy harminc munkaórát kellett dolgozniuk.

Összegzőként elmondhatjuk, hogy a moldvai magyarság különböző csoportjai két-háromszáz, sőt ötszáz vagy annál is több esztendeje a Kárpátok által elszigetelve, idegen nyelvi, vallási, etnikai környezetben élnek, a magyar művelődéstörténet olyan kövületeivé, archaikus rétegeinek őrzőivé váltak, ami a magyarságtudomány számára rendkívül értékesíti ezt a népcsoportunkat. Beszédük több évszázados szavakat és nyelvtani szerkezeteket őriz, népdalaik, balladáik, keserveseik népzeneik legrégebbi, általunk már szinte elfeledett változatait idézik. Hiedelemviláguk, népszokásaik, gazdálkodásuk, építkezésük... mind-mind azt az állapotot mutatja, ami az egész magyarságra jellemző volt két-három, vagy éppen öt-hat évszázada. A textil és viseletkultúra pedig, mint láttuk a világkép és hitvilág legmélyebb rétegei felé nyitnak ablakot. Olyan részen pillanthatunk be, már-már népmesei értelemben is, ahol az idő kútjának legrejtettebb titkai tárulkoznak föl. A magyarság tegnapi, tegnapelőtti képével, valódi, rejtőzködő énjével találkozhatunk, ha nem vetjük meg, a Szeret menti, sokszor gödrös utakat.

Jungtól tudjuk, hogy a kulturális gyökerű vallási szimbólumok az „örök igazságok” kifejezésére szolgálnak, hosszú többé-kevésbé tudatos fejlődési, meg és felismerési folyamaton mentek keresztül, míg a közösségi társadalmak elfogadott alapképeivé váltak. Az archaikus közösségekben, s a moldvai magyarság telepei a legutóbbi időkig ilyen közegnek tekinthetők, pedig szinte az élet minden megnyilvánulása vallási megnyilvánulásnak tekinthető. Ezek jelképek az adott közösség szellemiségének fontos alkotóelemei, az emberi társadalom életető erejét képezik, gyökeres kiirtásuk, vagy erőszakos átmanipulálásuk súlyos veszteségekkel járhat, mi több jár! Ha elfojtják, vagy figyelmen kívül hagyják őket, specifikus energiájuk a tudattalanba vész, aminek beláthatatlan következményeivel már ma is szembesülni kénytelen a világ. Az ilyen módon elveszettnek tűnő pszichikus energia valójában feléleszti és felerősíti mindazokat az emberben szunnyadó tudattalan erőket és tendenciákat, amelyeknek ez idáig nem volt hatalmuk kifejezésre jutni. A közösségi művészet, a közösségi összetartó erő megteremtésének motívumai a tudat ellenőrzésén kívül eső mély forrásból fakadnak. A kezdeti idők mitológiája ezeket az erőket mana-nak, szellemnek, démonnak, világ mibenlétét fölismerő vallások pedig Istennek és Sátánnak nevezték. Ezek éppoly aktívak ma is, mint valaha.

Dolgozatunk megírása és az azt megelőző kutatás során megvizsgált pompás népi alkotások, hímzések, varrottasok láttán óhatatlanul Baka István sorai jutnak eszünkbe, aki maga is bukovinai székely lévén, a moldvai magyarokra is érvényesen foglalja versbe a népművészet sajátos, itt is értelmezni próbált közép-európai, ugyanakkor föl nem cserélhetően magyar funkcióját.

„Asszonyaink párnára, ingre,
Mentik a szűkülő hazát.
Vásznaikon az elkaszált rét,
Nekünk pompázik tovább...”

Irodalom:

- Csőrgő Zoltán:** A szimbólumok és szertartások szerepe a modern kori ember életében; Szakdolgozat a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárában. é.n.
- Forrai Sándor:** Az ősi magyar rovásírás az Ókortól najainkig. Lakitelek. 1994.
- Gazda Klára:** A hímzőskultúra legrégebbi rétegeiről; I.n.: Gazdáné Olosz Ella: A tű csodája; Moldvai csángó-magyar inghimek, erdélyi öltéstechnikák. Csíkszereda, 2001. 15-30 p.
- Gazdáné Olosz Ella:** A tű csodája; Moldvai csángó-magyar inghimek, erdélyi öltéstechnikák. Csíkszereda, 2001.
- Harangozó Imre:** Elmentem a Szent Están templomába; Budapest. 2002.
- Harangozó Imre:** Sokat gondolkodtam a régi atyákról; Budapest. 2003.
- C. G. Jung:** Az anyaarchetípus lélektani aspektusai, in: Mélységeink ösvényein, Budapest, 1993.
- Juhász Irén – Róna Tas András:** Rovásfeliratos avar kori lelet Szarvason. Magyar Tudomány. 1985/2.
- Kiszely István:** A magyarok eredete és ősi kultúrája; Budapest, 2000.
- Lükő Gábor:** A magyar lélek formái; Budapest, 2001. 23. p.
- Szentimrei Judit:** Szóttések, varrások, hímzések; I.n.: Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő: Moldvai csángó népművészet. Bukarest, 1981. 177-360 p.

Harangozó Imre római katolikus hittanár, civilszervezeti vezető, néprajzi gyűjtő az Ipolyi Arnold Népfőiskola alapító elnöke. Kutatásainak fő területe a szakrális néprajz. Elsősorban a moldvai és gyimesi magyarok hagyományos imaéletét, világképét és hitvilágát vizsgálja, de az alföldi pásztorok hagyományvilágával, hitvilágával is behatóan foglalkozik. Néprajzi gyűjtőmunkájának elismeréseként 2003-ban megkapta a Magyar Néprajzi Társaság Sebestyén Gyula díját.

Lépő Zoltán

**Keleti szakrális elemek a magyar
népművészetben és a középkori
európai művészetben
Oriental sacral elements in the
Hungarian folk-art and European
Medieval Art**

„Li Po-szo írónéven írt „Örökség, avagy egy Új Paradigma felé – Kísérlet az Eurázsiai Szellem-történet Alternatív Konceptiójának Megalkotására”....- amely napokon belül kerül kiadásra

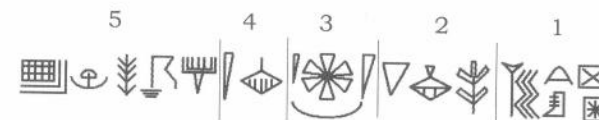
A book will be published within days written by Lépő, Zoltán under the writer-name Li Po-so entitled: „Heritage, or leading to a New Paradigm – A Trial for the Creation of the Alternative Concept of the Eurasian History of Ideas”.

Az 1979 és 1991 között Japánban kezdett és mintegy három évtizedig tartott kutatássorozatam eredményeképp – amely azt vizsgálta, hogy azon kodályi megállapítás, miszerint a magyar népzene évezredek hidal át, mennyiben érvényes a magyar népművészet vizuális jelképrendszerére - megállapítást nyert, hogy igen. Vagyis a magyarság szkíta elődeinek szakrális jelképrendszerének alapvető hatása volt úgy a magyar népművészet, mint a középkori európai művészet formanyelvének kialakulására.

As the result of my research of three decades started in Japan between 1979 and 1991 – which examined, that whether, is the establishment of Kodály (that the Hungarian folk-music is bridging over millenias) valid for the visual symbol-system of the Hungarian folk-art too – I arrived to the answer „yes”. Therefore turned out, that the Scythian ancestors of the Hungarians had primal impact on the process of the evolution of the symbolism of both Hungarian folk-art and the art of Medieval Europe.

GYÁRFÁS ÁGNES

Lugal Geme nagy Urasszony, ki Mada

TERMÉSZETISTENNŐ

Pritchard, James B. könyvéből 505. sz. ábra.
Vázatöredék Lagasból /Sirburlaki/, Entemena király palotájából.
Kr. e. III. évezred közepe

A magyar Szentháromság, mint hitbéli fogalom benne élt az őskultúrákban Egyiptomban, Mezopotámia korai időszakának életében, amelyet mi Aranykornak, a mesék korának, Isten idejének nevezünk.

A magyar Szentháromság vagy a Turáni népek Szentháromsága égi eredetű. Az Orion, a Szíriusz és az Ikrek csillagkép jelzi a Szentháromságot. Őseink a csillagokban az örökkévaló hármas Istenség szimbólumát látták. A szimbólum mögött rejlő lelki tartalmat imádták. Az öreg király utódai, amit az Aranyhajú királyfiak című népmeséből megismertünk. (1) A Sagittarius öreg király a Tejút öblében isteni malmában megteremtette a téridőt és utóda a másik nyilas, az Orion, a fiatal király a téridő reprezentánsa. Erdei tündér felesége a legszebb csillag, a Szíriusz, sorsszerűen együtt él vele, később vonul fel mellé az égboltozat közepére 10 nappal, január elsején, de együttesük tündöklése a téli égbolton királyi esemény és mennyei látvány. A mese is elmondja, hogy két ikerfiuk született, az Ikrek csillagkép testesíti

meg őket, de, mivel a király éppen háborúba ment, a gonosz banya kicseréli a két gyermeket két kutyakölyökre. Az Orion környezetében látható a Nagy Kutya csillagkép, melynek vezércsillaga a Szíriusz, mezopotámiai nyelven UR MAGAR, a liturgiákban pedig LUGAL GEME UR NAGY KI MAGAR. Ezért a Szíriusz elválaszthatatlan a kutyától, s ez az égi tendencia érvényesül a mesében. A mezopotámiai turánok Oriont URIANNAK nevezték, aztán Nimrud, Ningir, Nungál, Ningirsu, Nunartu stb. volt a neve. A Szíriusz maga az égi tündér, aki egyes pecséthengeren valóban tündéri szépségben jelent meg. (2)

Az Orion a Tejút bal oldalán található, szinte rákönyököl a Tejútra. Mellette a Nagy Kutya csillagkép a Szíriusszal, a Tejúton a híd a Monocérosz, az egyszarvú, a bölcs, a tudós, a Szent Bába, a beavatás felhatalmazott szakrális cselekvője, aki mindig ott van, ahol az égi tündér, Szíriusz megtalálható. A Monocérosz, a Bába, a Banya lábánál, a Tejút jobb oldalán van a Kis Kutya csillagkép, egy parányi kis égi vonal.

Ezekből a tényekből indult el a magyar népek ősköltészete, amelyet hatalmas mesekincsünk őrzött meg. A Vizek könyve második kötetében kifejtettem, miért nem tartja számon a világirodalom a magyar hőségeket, mint létező ősköltészeti emléket. Kifejtettem és bizonyítottam, hogy a szépsége miatt és mert világosan kimutatható, hogy az ősköltészet nem földi, hanem égi eseményeket mesél el. (3)

E költészetnek a hőse az Orion által megszemélyesített fiatal király, aki hős, vállalkozó, hűséges, de néha távollétével teret enged a gonosz behatolásának. Eszmei hőse pedig Tündér szép Ilona, az az égi személyiség, aki a női sors hordozója és megszentelője. A mezopotámiai pecséthengerek meghatóan szép liturgikus énekeket hagytak ránk emlékül, olyanokat, amelyek róla szólnak, s amelyek máig élő hagyománya a májusi ájtatosság áhitatában éli át ősi hagyományát.

A májusi ájtatosság alkalmával az asszonyok kis "titkokat" adnak át egymásnak. Ezek a titkok eredeti imák, kis énekelhető dallamok, fohásztörödékek. Mindenki ad egy-egy kis cédulát a padtársának, s így olyan, mintha este, mikor az imákat elmormolják, egymásért is imádkoznának. Ez a szokás csak Magyarországon él, egyetlen más katolikus népcsoport sem gyakorolja a Kárpát hazán túl. (4)

A májusi Istenanya titkos, szinte bensőséges megkeresése ima útján, régi mezopotámiai szokásra tekint vissza. Azzal a különbséggel, hogy a régi asszonyok kis pecséthenger másolatokat adtak egymásnak, s ennek a meghatóan emelkedett szent szövegét imádkozták otthon, a családtól kísé elkülönülve, meghitt csendben.

Mikor a mezopotámiai ősi kéjjel-írást megtanultam, észrevettem, hogy a pecséthengerek témakörük, szereplőik ruházata, valamint a faragás stílusa alapján szakosíthatók. Eddig feldolgoztam az orioni mondakör anyagát /Tur-án népének nyelvén/, a Világmindenség ősanjához, a Sárkány csillagképhez vándorló hős anyagát /Vizek könyve I. köt./, ez a Molnár Ferkó féle mesekincs magja. Szinte a bőgatyás ruházat alapján megtaláltam

az ősi hun mondavilág eredetét, amely az Istentől kapott fokos, korsó, kard és eke történetét is magában foglalja. Most dolgozom a Vízöntő-Oroszlán csillagképet összekötő tengely apokaliptikus eseménysorozatán. A pecséthengerek képregény szerűen elénk vetítik az égi eseményeket, amelyek a földi ember életének, sorsának tükrét adják.

Ebben a gazdag és precíz irodalomban hatalmas fejezetet szenteltek a Világtenger gyümölcsöző ősanjájának, az égi zenének, aki a magyarság kirlál asszonya, a Nagy Kutya csillagkép úrasszonya, a Mindenttermő fa tejmagva, az őstudás. A pecséthengereknek ez a csoportja, amely az égi nagyasszonyról szól, a szövegek közül a legarchaikusabb, mind szókincsében, mind tartalmában.

Az őstudás fogalom az US TU különösen felkeltette a figyelmem, mivel nagyon szerettem volna tudni, mit értettek ez alatt. A pecséthengerek szövegéből kibontakozik, hogy valójában az égi csillag magatartása, sorsa, hanyatlása, felfénylése, gyermekeinek megszülése és újra visszavonulása az őstudás magja. Tehát

- a csillagsors
- a földi nők csillagpéldája
- a női sors elfogadása
- a női sors rendeltetésszerű átélése

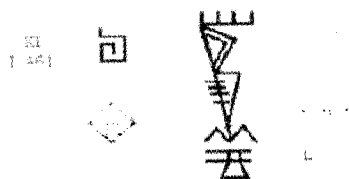
A Kus királynő című pecséthenger ezt így mondja el:

Sámán Urnő, erős őstej, Nagyasszony
Országoló Kus kirlálnő Isten helyettese
Eme visszatér égi-tengeri hazájába
Ez az őstudás (5)

A magyar népmesék egyik csoportja, a tündérmesék, mind-mind az őstudásról szólnak. Az Istenanya sorsa, léte, örökkévalósága az őstej kiáradása, az égi tengeri utazás, a tenger szentsége, a tenger közepén álló szent oltár, mint az ősanja otthona, ez az őstudás. És ezt a tudást osztották meg egymással a májusi ájtatosságra járó szent magyar asszonyok, amikor kis céduláikat átadták egymásnak. Ez az őstudás az a köpeny, amely alatt megférnek az Ő leányai, befogadtatnak a jólelkű férfiak. Az őstudás az az istenhít, amelynek megvan a sajátos turáni karaktere. A hármas szám törvénye érvényesül úgy, hogy két ellentétes minőségű ős kiteljesedése a harmadikban, a gyermekben. Ebben a teóriában nemcsak a biológiával és az időfizikával ért egyet a hitelvünk, hanem a matematikával is. Farkasinszky Tibor kutatótárunk a hármasság matematikai elvét kidolgozva jutott el erre a következtetésre. (6) Mi a hármas számot, mint a kilencnek, a tökéletes számnak az emberileg befogadható, használható gyökét fogjuk fel s eszmerendszerünkben az isteni hármasság nem más, mint a Világmindenség lényegének az emberek számára lebontott, érthető paradigmája. A kilences, a tökéletes szám lényege ebben a mi háromdimenziós világunkban megközelíthetetlen. A felé vezető út is csak

révülésben bontakozik ki, amikor képesek vagyunk elhagyni jelenlegi dimenzióinkat. (7)

A Miskolci Kelengyészládán ornamentikusan ábrázolták a téridő születését, amint az időkerékbe belehull a kétféle minőség USTU = őstudó, őstudás és végül az a jelző, amely a megoldás kulcsát adta a kezünkbe: LUGAL GEME NAGY URASSZONY, KI MADAR vagy MADA vagy MAG AR, mikor melyiket írták. Ez a jelző tartalmazza a Stella Hungarorum fogalmát, a Nagy Kutya csillagkép Őrnőjét, Szíriuszt, aki az Ég királynője a fény őrzője és megtestesítője, s a Világtenger oltárán termő Ánafa.

A fenti képpel együttes megtalálható mindazon pecséthengereken, amelyek Orionról és családjáról szólnak. Ugyanis a Szíriusz sorsa annyira összefonódott az Orionéval, hogy valamilyen módon mindig utalás történik rá is. Ezért hisszük, hogy őseink fényhite e kettős minőség eredménye, s a fényhit úgy fonódik össze a vízzel, mint ősanysággal, ahogy őseink reánk hagyták: a fény természete a tükröződés, és ott képes visszatükröződni az égből áradó fény, ahol a víz felszínén megtalálja ehhez a tükröfelületet. Így érvényesül az őselv, az őstudás, Hermes Trismegisztoz második mondása, hogy ami odafönn létezik, az van idelenn és idelenn létrejött módosulások, hatnak a fenti világra.

A Nagyboldogasszonyban tehát, a fényből és vízből létesült Világmindenség első megtestesülését látták őseink, aki a teremtet világgal együtt mini-pillanatról-mikropillanatra szakadatlanul újjászületik, vagyis maga a tapasztalható valóság lelki szimbóluma.

A Miskolci Kelengyészládán oszlopos elrendezésben megtaláljuk a teremtetés fázisait. Az első kartusban a Napkerék jól szemléltető módon mutatja, hogy kétféle minőség szükséges az élővilág létrehozásához: az Egy

Isten és a Dó. Eredményként a fel bíbor felhőkön lebegő Boldogasszony, az égi tulipán testesül meg, s belőle ered a datolyapálma gerezdben megbúvó mag népe, amely szkíta aranyveret foglalatban fejezi ki a maga eurázsiai teljességét.

A teremtetésben, a téridőben tehát az első testetöltés maga a Boldogasszony volt, ez az őstitok, amely a turániakra bízott.

Ez a Boldogasszony azonosul sorsában a Szíriusszal, szülési rendszerében az Esthajnalcsillag kilenc hónapos fázisával, biológiai rendjében pedig a Holddal, s ezáltal teljes harmóniába kerül a szerves Világmindenséggel.

A liturgia tehát neki szól, a teremtet Boldogasszonynak, a Világfa csúcsán kedvesét váró Tündér szép Ilonának. A liturgiában a fény, a víz, s az általa létesült erkölcsös világ kap hangot, s ez a hang maga égi zene.

A róla szóló pecséthengerek szövegének ellenőrzése azáltal történt meg, hogy az olvasott szöveg sorai dallamban ötvöződtek. A dallamosság és a gyökökben megmutatkozó ritmus keltette fel a figyelmem és láttam be, hogy a Boldogasszonnyról szóló pecséthengerek szövege dallamos, ritmikus szakrális liturgia, énekelhető, muzsikálható lelki szöveg, áhítatos, égi retorika.

Összevettem a jelzőket a Mária énekekben fellelhető jelzőkkel, s meglepett a hasonlóság. (8) A jelzők nemcsak az énekekben találhatók meg, jelzők alapján tartja számon a római katolikus egyház is Máriát. Mag Anna, HUN ÓS, Mugiru, Mamus, NIN GIR GÁL=a világ fényessége, sugár, Magyar Anna, Csillaganya, Világtenger gyümölcshozó ősanja, magyarság zenéje, Csillaganya, Tündér Anna, LIL A NI=nő, aki a vizek lelke, úri Csillaganya, US KAL GA=Ős nagy tej, LUGAL HUN NI=Hunok nagyasszonya vagyis lélekasszony, UR AN AMA=arany anyja, Kus királynő, Isten helyettese.

A lagaszi vázatöredéken (Kr. e. 3500-ban) látható Természetistennő felirata csupa jelzős szerkezet, amely tovább élt a keleti népek istenanya tiszteletében, s újra megjelent a középkori himnuszokban. Babits Mihály fordította le latinból magyarra a legősibb szöveget, melyet gregorián dallamra énekelünk (218. ének).

Tengernek Csillaga

Isten édesanyja. Üdvöz-légy mindig szűz,
menny boldog kapuja. Amen.

A vázatöredék szövege így hangzik:

Világtenger gyümölcshozó ősanja

Magyarság zenéje

Csillaganya

Királyasszony

Napkapu

Magyarság királyasszonya, égi zene.

(Tur-án 123. old.)

Mindkét változat azonosítja a Világmindenség Őrnőjét, zenéjét, kapuját, csillagát a magyarság Őrnőjével, zenéjével, kapujával, csillagával. A Boldogasszony a régiségben a "Magyarság királyasszonya volt," de általában, a világban is ő volt a "Királyasszony" a "magyarság zenéje" volt, de általában, mindenki számára maga volt az "égi zene".

Úgy tűnik tehát, hogy a Lugal Geme nagy Urasszonny, aki a Mada vagyis a haza, az ország, a magyarság égi Őrnője volt, de áldó szeretete kiterjedt a Világmindenségre. Szent István ennek a réges-régen minden magyar nép által tisztelt Boldogasszonynak ajánlotta fel az országot, mert az már ősidők óta az övé volt.

Nem véletlen, hogy 2002-ben Szőkefalván látott Mária jelenés szövege is erre utalt: "Visszajövök, megvédem a magyarokat, nem hagyom magára Magyarországot, mert ez az én örökségem és megvédem az örökségemet".

Kerestem a régi szövegekben a boldog szót, de nem találtam. A Pol-Bol gyök Orion rendjére a PÁLOSOK-ra utal, akik a Lugal Geme nagy Urasszony védelmét szolgálták, és liturgiáját szervezték. A DUG gyök (L 309) szinonimája a KÁRPÁTU (L 309) szó, amely tál, medence, váza értelmű és pontosan a Kárpát-medencére vonatkozik. Ahogy Mágur összefonódott a bárkával, úgy olvadt össze a Boldogasszony fogalom a Kárpát-medencével.

TAVASZTÜNDÉR A NAP SZÜLETÉSE

Téli napforduló egy pecsétengeren

Pritchard James B.: könyvéből a 685. ábra.

Zöld kő 2,5 x 3 cm a nagysága. British Múzeum 89.115. lelt. szám.

685. Liberation of the sun-god from between two mountains

British Museum 89.115. Green stone. Height: 0.038 m.; diameter 0.025 m.
Akkadian period /about 2360-3180/. Frankfort, CS, pl. 19a,
pp.105-108 Photograph courtesy BM.

- EME
L 314
- AT, ATA
L 145
- IN GIR
L 148
- val-vel
L 334

OLVASAT:

EME, NINGIR ATYÁVAL

A Ningir atya nyilába görög betűkkel bevették
a NEFROT nevet.

INANNA TÁBLÁJA

UR-NAMMU korszakából. Kr. e. 2200. Tellói lelet

Internet <http://www.Geocities.Com/julibou/imagneosum.htm>

1. AN
L 13	3. UR
L 575	4. US
L 211	7. GI
GEL
L 86
MUS
Inanna
L 103a	AN
L 13	KAL
erős
L 322	LUGAL
L 151
NIN
dāma,
független
L 556	AMA
anya
L 273	GA
tej
L 319	KI URI
Akkád
L 359
A, MU
L 578	NI
L 231	SUM
MU, IA
L 61/1	KI EN-LIL
Nippur
L 99
LIL
GE
L 313	A, MU
víz
L 578	NA
L 331	8. LUGAL
GEME UR
Leo Mayor
csillagkép
L 563
NI
L 231		KIR
L 449	LÁL
L 481

OLVASAT:

1. AN INANNA
2. NINANI
3. UR ANAMA
4. ÓSKALGA
5. MUNANI

Inanna Isten
független, mint a víz
Anyáúrnó
erős, őstej
magasságos
/magasság embere/

5. LILANI
6. LUGAL AKKÁD,
NIPPUR (NIBRU) GÉL
8. LUGAL GEME UR, KIRLÁL
- lélek asszony
Akkád és Nippur élő
királya
A Nagy Kutya (Leo Mayor)
csillagkép királynője

LUGAL KALGALUGAL
L 151KAL, KALGA erős
L 322GA tej
L 319**LUGAL UR GEME**

Király úrasszony

LUGAL
L 151

ANNA-BÁL

UR GEME
L 575**LUGAL GEME UR NIG** a Nagy
Kutya királyasszonya /Szíriusz/LUGAL
L 151

USKALGA

GEME UR NIG
L 575**LUGAL GEME UR GAL**LUGAL
GAL

Inanna táblája

GEME UR
L 563**MA** én, **MA E** enyém

L 237

Szíriusz II.

MA megnevezés

L 342

ANNA-BÁL

MADA ország

L 342

ANNA-BÁL

MADA ország, haza

11. sz. Moszkvai tábla

Szövetség táblája

Uskalga

Szíriusz II. szövegközi
L 342 ábra**MAG** lásd SZEM, SE**MAG ANNA** lásd még SZEMInanna Mag Anna
Korsó

L 103

MAGARU kedves, kedveltSÁR, MU
MAGURU Épít Enlilnek
EME

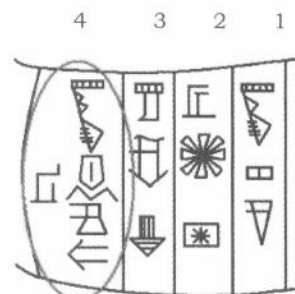
L 152

**HUNOK KIRÁLYNŐJE
ŐSKALGA**Basmachi Farraj: Treasures of the Iraq Museum. Ministry of Inform.
95. sz. ábra**OLVASAT:**

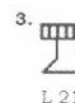
1. LUGAL HUNNI
2. URAMA ANNA
3. USKALGA /ŐSKALGA/
4. LUGAL GEME UR
NIG NAGY/SÁG MADA

Mai magyar nyelven:

1. Hunok királynője
2. Anna úrasszony
3. Ósanya/g/ tejmag
4. Leo Mayor csillagkép
királyi /magyar
MADA Nagy /UR/ Asszonya

L 151

UR
L 575US
L 211

L 151

HUN
L 536AN
L 13KAL
L 322GEME UR
NIG
/NAGY/NI
L 597AMA
L 237GA
L 319MADA
L 342SÁG
L 115

KUS KIRÁLYNŐ

Brit. Muzeum, 89. 126 lelt. sz. Internet adat
Zöld kőből készült pecséthenger a harmadik Dynasztia korából. Kr. e. kb. 2100-ból

1. UR
L 575	2. US
GIS
L 211	4. U
KUS
L 318	6. EME
L 314
NIGIN
megyen
L 529 visszatér
AN
L 13	KAL
L 322	KIR
L 346
GIR
LA
LÁL
L 481	KALAM
haza
L 312
AMA
SAMAN
L 237 úrnő	GA
L 319	NI NO
L 597	KI ANKI
eg
L 461
3. LUGAL
L 151	5. PA
L 295
TE
L 376	EN
L 99	7. US, GIS
L 211
GEME UR
NIG L 563
KI
L 461	MADA
L 342	ZU ENZU
óceán
L 6	ZU, TU
L 6

OLVASAT:

1. URAN AMA /arany anya/	Sámán úrnő
2. USKALGA	erős őstej
3. LUGAL GEME UR NIG /nagy/ KI MADA	Nagyasszony, kié az ország
4. KUS KIRLÁLNI /nő/	Kus királynő
5. PATESZI	Isten helyettese
6. EME NIGIN /megyen/	Eme visszatér
KALAM ANKI-ENZU	égi-tengeri hazájába
7. USTU	őstudó

ANNA-BÁL

Pritchard, James B.: The Ancient Near East in Pictures.
Princeton Univ. Press. 1954. 701. sz. ábra

701. A goddess leading worshiper to an enthroned king,
on an inscribed cylinderseal of Ur III. period

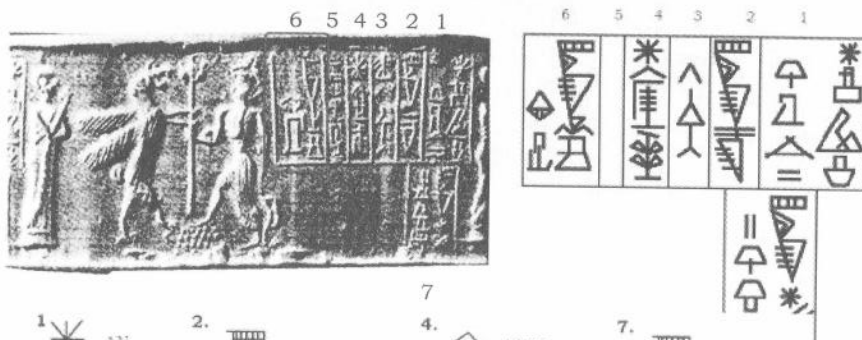
1. AN
L 13	2. LUGAL
L 151	4. UR
L 38
NA
L 353	KAL
KALAG erős
L 322	AN
L 13
KIR
L 333	GA tej
L 319	EME
L 32
LÁL
L 481	3. LUGAL
L 151	5. U val-vel
ba-be
L 455
AN ENZU
Óceánok
Istene
L 99 L 7	UR GEME
L 575	BÉL
BÁL
L 69
KI
L 461	MADA
L 342	6. SA fény
L 353
		BA áldoz
L 6

SZÁRNYAS KUTYA vagy MACSKA

Bitumen tábla Kr. e. 2100-2000-ból, Mezopotámiából

A III. Ur-i dinasztia korból. British Múzeum.

Kimásolva: D. COLLON, Catalogue of the Western Asiatic Museum, cylinder seals II: Akkadian – post – Akkad periods. London 1982. 169. old. 471. sz.

1. AN
L 13	2. LUGAL
L 151	4. SZAB SA
L 295	7. LUGAL
L 151
UR, URUDU
L 132	SA izom macska
L 164	MU, SUM IA
L 61/1	AN
L 13
AT AD
L 145	3. AN
L 13	5. elmosódott oszlop	A, MU
L 578
SÁG
L 115	TI éi, TIL harcol
L 73	6. LUGAL
L 151	BA, BABA BAÁL
L 6
BA BABA BAÁL
L 6	LA LAL
L 468	GEME UR NIG, L 563	US
L 211
MA
L 342		KI
L 461	HUN
L 536
GIR
L 346		MADA
L 342	
A
L 578			

OLVASAT

1. Isteni UR ATYASÁG, BAÁL MAGIRA
2. LUGAL SA macskakirály
3. ANTILLA /Antihoz hasonló/
4. SZABL/y/A
5. elmosódott
6. LUGAL GEME UR NIG vagy MAH, KI MADA
Magyarok úrnője, kié az ország
7. Lugal Ana BAÁL ÓSHUN vagy BAÁL a hunok őse

TERMÉSZETISTENŰ

1. ENGUR óceán
L 484	2. MU magas
L 61	4. KIR, GIR zene
L 421
AMA anya
L 237	KIR, GIR zene
L 421	AS, ASSZ
L 1
US
L 211	A latin A	5. LUGAL
L 151
HUM LUM gyümölcs-hozó
L 565	3. AS, ASSZ
L 1	MU
L 61
A latin írás
L 1	AN, IL ILI
L 13	PIR, KIR BIR, NAP IGI égi
L 393
AS, AZ ASSZ
L 1	AS, ASSZ
L 1	RA, URAS
L 535

OLVASAT

mezopotámiai

1. ENGUR AMA USHUM
2. ASSZ
3. MUGIRA /magyar/
4. ASAN /asszony/
5. KIR ASSZ
6. LUGAL MU KIRRA

magyar

Világtenger ama gyümölcshezó
ósanyja
magyarság zenéje
Csillaganya
Királyasszony
Magyarság királyasszonya, égi zene

JEGYZETEK

- 1). Benedek Elek összes meséi I-III. köt. Szukits Kiadó 2002.
- 2). Orion és családja. 178-226. old. In: TUR-ÁN népének nyelvén. MBE. Miskolc, 2004.
- 3). Műfaji kérdések 168-173. old. In: Vizek Könyve II. kötet. MBE. Miskolc, 2007.
- 4). Köszönöm Krizsai Mónikának, hogy a titokcédula ismeretét megosztotta velem.
- 5). TUR-ÁN i.m. 130-133. old.
- 6). Farkasinszky Tibor előadásai 2005-ben.
- 7). 3600-as számkód 202-203. old. In: vizek Könyve II. kötet. MBE. Miskolc, 2007.
- 8). Verses népének („KANCIÓK”) Mária énekek 287-377. old. In: Éneklő egyház. Római Katolikus Népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal – Szent István Társ. Bp., 1985.

IRODALOM

BADINY JÓŠ Ferenc: Az esztergomi iszter-gami oroslánok titka. Inter Leones Kiadó. 1996.

BAKAY Kornél előadásai az Árpád-házról a Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyetemén. 1999/2000. tanévben

BOD Péter: Szent Heortokrates avagy a keresztyének között elő forduló innepeknek és a' rendes Kalendáriomban fel-jegyeztetett szenteknek rövid HISTÓRIÁJOK... 1575. esztendőben. Újabb k. Pozsony, Véber S. 1786.

BUDGE, WALLIS E A.: Amulets and Superstitions. Dover Publ, Inc. New York. 1990. Rovásírási pecséthengerek a X. fejezetben 250-257. old.

CAMERON, George: Sie schreiben auf Ton. Füssl Verl. Zürich-Leipzig. 2. Kiadás. 1941.

DUBY, Georges: A katedrálisok kora. Gondolat. Bp. 1984.

FALVAY Károly: Boldogasszony. A nő szerepe a magyar hitvilág tükrében. Tertia Kiadó. Bp. 2001.

IDOLE Frühe Götterbilder und Opfergaben Ausstellungskataloge der Prähistorischen Staatssammlung. Szerk. Danuheimer Hermann, von. 1985. Verl. Philipp von Zabern. Mainz am Rhein

IDOLE Frühe Götterbilder und Opfergaben. Jegyz. Berger, Michael. Verl. Philipp von Zabern. Mainz am Rhein. 1985.

KISZELY István: A magyarság őstörténete. Gödöllő, 2005.

PRITCHARD, James B.: The Ancient Near East in Pictures. Relating to the Old Testament. Princeton, New Jersey, P. Univ. Press, 1954.

TORMA Zsófia: A tordosi őstelep és hazánk népe ősmítosának maradványai. Különlenyomat Hunyad megye Monográfiájából. Athenaeum Bp. 1-16. old.

ZAJTI Ferenc: Magyar évezredek (Skytha-Hun-Magyar faji azonosság) 2. k. Mórész Zsigmond Kiadó. Bp. 1943.

Marton Veronika

Gizella, Magyarország királynéja

A magyar királynékról alig szólnak a magyar krónikák. Úgy tűnik, mintha szorgos kezek gondosan eltűntették volna róluk minden adatot. Sokuknak csak a nevét és esetleg a nemzeti hovatartozását tudjuk. Egyebet nem. Gizelláról, I. István feleségéről is keveset jegyeztek fel a magyar források. Német évkönyvekből, történelmi feljegyzésekből lehet csak kibogarászni a nemegyszer egymásnak ellentmondó adatokat.

Gizella Civakodó Henrik, bajor herceg és burgundi Gizella gyermeke volt. Nagyapja, a német történetírók által is vadnak és kegyetlennek nevezett I. Henrik bajor herceg volt, aki 955-ben Regensburgban a Lech-mezei csatában elfogott Bulcsu, Lél és Sur vezért „a magyar nemzet gyalázatára” felakasztatta.¹

A magyarok nem öncélúan torolták meg a Lech mezei csatavesztést. A krónikáink bevallása szerint Bulcsu és Lél serege a német trónkövetelő hercegek szövetségében bocsátkoztak harcba I. Ottó német-római császár seregei ellen. A magyar vezérek nem vették észre, hogy a német és a cseh szövetségeseik gyalázatosan félrevezették, becsapták őket. A Lech folyó mesterségesen felduzzasztott vizét rájuk eresztvén, nemcsak a támadást, hanem a visszavonulást és a menekülést is meggátolták, s így a magyar sereg a németek szabad prédájává vált. A németek hét, orrán, fülén megcsönkített gyászmagyar kivételével minden elfogott magyar harcost lekasaboltak, meggyilkoltak, őket is csak azért hagyták életben, hogy hírt vigyenek a vereségről. A német krónikák e tettet világraszóló győzelemnek állították be, holott nem az volt. Két magyar hadtest ugyan elpusztult, de a mintegy 10 km távolságban táborozó Botond és sértetlen serege értesülvén a magyarok legyilkolásáról, Bajorország-szerte üldözte, gyilkolta a német „győzteseket”. Hiába volt e csalással kicsikart győzelem a németek mégsem mertek a magyar határ közelébe jönni. Géza fejedelem volt az, aki a quedinburgi egyezmény (973) értelmében a nyugati végeket, az Enns folyótól a Lajtaig átengedte a németeknek.²

Gizella (később magyar királyné) és a testvérei, Henrik később német-római császár³, Brunó (később püspök) és Brigitta (később apátnő) nevelését Wolfgang, regensburgi püspök a „szülei örömeire és az emberiség hasznára” felügyelte és irányította.⁴ Tudatosan készítette fel Gizellát magyarországi ténykedésére, olyan buzgón szorgalmazta hazánkban a térítéseket, mintha küldetést teljesített volna. Ez a Wolfgang einsiedelni szerzetes korában volt az első nevesített személy, aki Géza, magyar vezért titokban megkönyörkezte, és a kereszténység szolgálatába állította. (A Wolfgang beszélő név. Jelentése „farkasjáró”).

1 Szabó Károly i. m. 293. p.

2 Marton Veronika i. m. 21-24. pp.

3 Mayers Lexikon i. m. IX. 91-97. pp.

4 Ranolder i. m. 22. p.